

Н. П. Чорна,

кандидат економічних наук, доцент кафедри загальноекономічних та гуманітарних дисциплін Нововолинського факультету Тернопільського національного економічного університету
chorna.nv79@gmail.com

ГАЛУЗЕВІ ФАКТОРИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СФЕРИ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКТІВ ХАРЧУВАННЯ

У статті обґрунтовано концепцію факторів інноваційного розвитку сфери виробництва продуктів харчування. Розглянуто питання класифікації факторів інноваційного розвитку сфери виробництва продуктів харчування, проаналізовано механізми впливу і структуру групи галузевих факторів.

Ключові слова: фактори, інноваційний розвиток, сфера виробництва продуктів харчування, класифікація.

Н. П. Чорна ОТРАСЛЕВЫЕ ФАКТОРЫ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ СФЕРЫ ПРОИЗВОДСТВА ПРОДУКТОВ ПИТАНИЯ

В статье обоснована концепция факторов инновационного развития сферы производства продуктов питания. Рассмотрен вопрос классификации факторов инновационного развития сферы производства продуктов питания, проанализированы механизмы влияния и структура группы отраслевых факторов.

Ключевые слова: факторы, инновационное развитие, сфера производства продуктов питания, классификация.

N. P. Chorna SECTORAL FACTORS OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF FOODSTUFF MANUFACTURING SPHERE

The conception of factors of innovative development of foodstuff manufacturing sphere is grounded in the article. Issues of classification of factors of innovative development of foodstuffs production sphere is considered and mechanisms of influence and structure of sectoral factors' group are analyzed.

Key words: factors, innovative development, foodstuff manufacturing sphere, classification.

Постановка проблеми. Сфера виробництва продуктів харчування в сучасних умовах є найбільш динамічним сектором економіки багатьох країн, що зазнає активних та різнобічних трансформацій. Інтенсивне зростання цієї сфери зумовлено як особливостями інформаційного етапу розвитку суспільства, так і досить стійкими, однак суттєво диференційованими потребами споживачів. У результаті у виробництво продуктів харчування дедалі активніше впроваджуються новітні технології та процеси, які в сукупності є основою для подальшого інноваційного розвитку цієї сфери виробництва.

З огляду на те, що потреба в повноцінному й безпечному для здоров'я харчуванні є однією з першочергових і лежить в основі життєдіяльності людини, очевидно, що саме сфера виробництва продуктів харчування вимагає особливої уваги з точки зору стратегічного планування розвитку національної економіки загалом та окремих її галузей.

Залучаючи до певних видів діяльності широкий спектр галузей економіки, сфера виробництва продуктів харчування може розглядатися як системотворююча. Саме такий системотворюючий характер зумовлює вагоме значення зазначеної сфери в інноваційному розвитку національної економіки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналізу факторів і передумов розвитку сфери виробництва продуктів харчування в Україні присвячені праці Л. Дейнеко [1; 2], А. Зайнковського [3], Д. Крисанова [4] та ін. Дослідженням інноваційних процесів і факторів розвитку сфери виробництва продуктів харчування займаються також В. Зянько [5], І. Крючкова [6], П. Купчак [7], О. Пабат [8], І. Підкамінний [9], Л. Шевчук [10], інші українські вчені. Водночас, невирішеними залишаються проблеми класифікації та аналізу механізмів впливу низки факторів на інноваційний розвиток сфери виробництва продуктів харчування.

Мета статті. З урахуванням вищевикладеного, актуальним завданням на сучасному етапі розвитку вітчизняної економічної науки є обґрунтування концепції факторів інноваційного розвитку сфери виробництва продуктів харчування. Розробка частини такої концепції, пов'язаної із специфікою галузевих факторів інноваційного розвитку досліджуваної сфери, і є метою цієї статті.

Основні результати дослідження. Передусім необхідно розглянути питання класифікації факторів інноваційного розвитку сфери виробництва продуктів харчування. Загалом, такі фактори можна поділити на галузеві та територіальні. Галузеві фактори стосуються особливостей функціонування конкретних галузей економіки, які задіяні у процесі виробництва продуктів харчування і визначають, насамперед, їх ефективність.

Територіальні фактори дуже диференційовані та містять у собі як власне територіальну, так і соціальну складову. Віднесення соціальних факторів до групи територіальних пов'язане, на наш погляд, із значною територіальною диференціацією розвитку суспільних систем і, відповідно, залежністю розвитку сфери виробництва продуктів харчування від системи розселення населення, його щільності та інших характеристик.

У цьому дослідженні ми зосередимо увагу на характеристиках групи галузевих факторів – макроекономічних, структурних, правових, управлінських, працересурсних, технологічних – інноваційного розвитку сфери виробництва продуктів харчування (рис.).

Макроекономічні фактори визначають місце і роль сфери виробництва продуктів харчування в національній

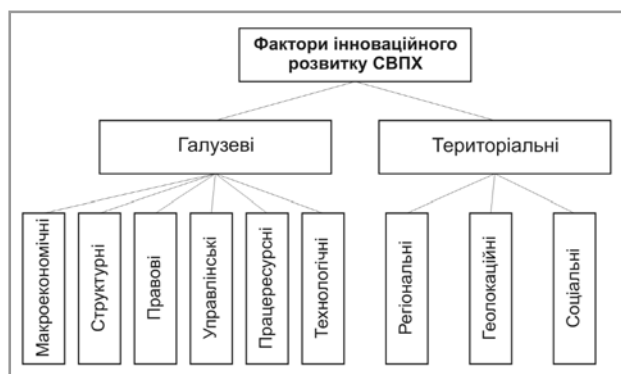

Рис. Структура факторів інноваційного розвитку сфери виробництва продуктів харчування (СВПХ)

Джерело: Власна розробка автора

економіці, а також відповідні напрями та форми взаємодії на наднаціональному рівні. Важливим показником впливу макроекономічних факторів на інноваційний розвиток сфери виробництва продуктів харчування слід вважати частку цієї сфери у ВВП держави. Водночас, такий показник може бути модифікований з урахуванням кількості населення, що дасть змогу оцінити рівень розвитку національної харчової промисловості в контексті забезпечення продовольчої безпеки.

Однак, зважаючи на особливості інноваційного розвитку, макроекономічні фактори впливають, насамперед, на інтенсивність та ефективність залучення нових технологій у виробничі процеси, зокрема через процеси міжнародного трансферу інновацій (технологій).

У сучасних умовах жодна держава самотужки не здатна як забезпечити повною мірою продовольчу безпеку свого населення, так і організувати повноцінний цикл інноваційного розвитку – починаючи від розробки та закінчуючи впровадженням і реалізацією інновацій. Тому необхідним є налагодження міжнародних (міждержавних) зв'язків у цій сфері.

Макроекономічні показники можуть бути використані для порівняння особливостей розвитку сфери виробництва продуктів харчування в різних державах, однак з їх допомогою неможливо оцінити певні внутрішні диспропорції, що мають вплив на інноваційний розвиток досліджуваної сфери. Водночас, не слід забувати, що сфера виробництва продуктів харчування є достатньо внутрішньо структурованою і оцінка її окремих галузей (підгалузей) та їх внеску у формування загальнодержавної системи забезпечення продовольчої безпеки потребує детального розгляду.

Правові фактори інноваційного розвитку сфери виробництва продуктів харчування пов'язані із впливом як національних, так і міжнародних правових норм, що регламентують розвиток відповідної сфери економіки.

Управлінські фактори визначають особливості організації сфери виробництва продуктів харчування на різних адміністративних рівнях – державному, регіональному та місцевому. До управління досліджуваною сферою в Україні залучені як центральні органи виконавчої влади, так і низка галузевих органів та установ, що забезпечують функціонування агропромислового комплексу держави. На регіональному і місцевому рівнях певну роль у інноваційному розвитку сфери продуктів харчування відіграють також органи місцевого самоврядування.

Основними завданнями органів управління на зовнішньому стосовно підприємства рівні є стандартизація та сертифікація, контроль, формування фіскальної і фінансово-економічної політики. Очевидно, до групи управлінських факторів можна віднести також специфіку менеджменту конкретного підприємства сфери виробництва продуктів харчування. Як відомо, саме на такому елементарному рівні виникає і вирішується багато проблем інноваційного розвитку, які в сукупності формують суть основ-

ної проблеми – забезпечення продовольчої безпеки населення.

У процесі впровадження інновації у виробництво неодмінно постає проблема залучення кваліфікованих кадрів або перепідготовки наявного персоналу. З урахуванням цього, працересурсні фактори справляють суттєвий вплив на перспективи інноваційного розвитку як окремих галузей, так і національної економіки загалом.

Власне ефективність впливу працересурсних факторів на інноваційний розвиток сфери виробництва продуктів харчування залежить від особливостей застосування низки інноваційних технологій (у широкому розумінні – засобів і методів упровадження інновацій) – коучингу, консалтингу, інжинірингу, тренінгів та ін. Більшість названих інноваційних технологій передбачає роботу із персоналом, його навчання, перепідготовку, вдосконалення навичок і вмінь, покращення адаптивних здібностей тощо.

Із працересурсними певним чином пов'язані технологічні фактори інноваційного розвитку сфери виробництва продуктів харчування. Оскільки велика частина інновацій у досліджуваній сфері має технологічний характер і, як ми вже зазначали, потребує залучення працівників відповідної кваліфікації, то власне наявність та доступність нових технологій для виробництва харчових продуктів змушує вирішувати низку супутніх проблем, а отже, є одним із ключових факторів розвитку сфери виробництва продуктів харчування.

Особливість впливу технологічних факторів полягає в тому, що вони великою мірою залежать від наявної матеріально-технічної бази. У деяких випадках перепрофілювання та переобладнання виробничих потужностей може вимагати більших затрат часу і коштів, ніж обладнання нових виробництв «з нуля».

Водночас, упроваджуючи нові технології у виробництво, власник підприємства повинен усвідомлювати, що через певний період часу ці технології потребуватимуть оновлення. Зважаючи на це, інноваційна діяльність, особливо в такій динамічній сфері, як виробництво продуктів харчування, повинна здійснюватися на основі стратегічного планування й чіткого визначення цілей розвитку як кожного підприємства, так і галузі загалом.

У науковій літературі існує також «негативний» підхід до визначення факторів інноваційного розвитку. Зокрема виділяють низку чинників, які стримують інноваційну діяльність:

- недосконалість системи фінансування, регулювання, організації науково-дослідної та інноваційної діяльності на підприємствах;
- незначна кількість конкретних результатів розробок і впровадження інноваційного продукту;
- погіршення фінансового та матеріального забезпечення науково-дослідної бази наукових установ;
- відплив до інших сфер діяльності кваліфікованих кадрів, що займаються науковою розробкою і впровадженням високих технологій у виробництво;
- низький рівень підготовки керівників та персоналу на мікро- і макрорівнях до здійснення управління інноваційним процесом на всіх стадіях його життєвого циклу;
- брак інформації про новітні технології, пропозиції їх трансферу та кон'юнктуру інноваційного ринку [5; 10].

З метою протистояння впливу цих факторів необхідно проводити обґрунтовану інноваційну політику на рівні як окремих підприємств, так і галузі.

Висновки. Загалом, система факторів інноваційного розвитку сфери виробництва продуктів харчування є досить складною і її детальний аналіз із використанням статистичних та соціологічних методів є завданням окремого наукового дослідження.

Однак уже на підставі здійсненого аналізу й теоретичних узагальнень можна зробити висновок, що роль галузевих факторів інноваційного розвитку сфери виробництва продуктів харчування на сучасному етапі полягає не лише в активізації процесу розробки і впровадження інновацій різного типу в діяльність підприємств сфери, а й у забез-

печенні населення як держави, так і всіх її регіонів достатнім, повноцінним та безпечним харчуванням.

Власне, акцент на якості й безпечності продуктів харчування повинен бути основоположним елементом концепції інноваційного розвитку сфери виробництва продуктів харчування в нашій державі. Практичній реалізації такої концепції має передувати впровадження системи відповідних заходів в організаційній, правовій та економічній сферах.

Література

1. Дейнеко Л. В. Інноваційний розвиток харчової промисловості України [Електронний ресурс] / Л. В. Дейнеко. – Режим доступу : http://naukainform.kpi.ua/Lists/Istor_nauka_naukoznavstvo/Attachments/22/19-009%20Block.pdf
2. Дейнеко Л. В. Розвиток харчової промисловості України в умовах ринкових перетворень: проблеми теорії і практики / Л. В. Дейнеко. – К. : Знання, 1999. – 331 с.
3. Заїнчковський А. О. Економіка підприємств харчової промисловості / [А. О. Заїнчковський, Г. М. Решетюк, Г. А. Болдуй та ін.]. – К. : Урожай, 1998. – 272 с.
4. Крисанов Д. Ф. Економіко-екологічні проблеми харчової промисловості України / Д. Ф. Крисанов. – К. : ІЕ НАНУ, 2002. – 247 с.

5. Зянько В. В. Інноваційне підприємство в Україні: проблеми становлення і розвитку : монографія / В. В. Зянько. – Вінниця : УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2005. – 263 с.
6. Крючкова І. В. Вплив фінансово-економічної кризи на інвестиційну діяльність в Україні / І. В. Крючкова, Р. В. Попельнюхов // Фінанси України. – 2010. – № 8. – С. 66–71.
7. Купчак П. М. Інноваційний розвиток харчової промисловості як чинник галузевої і національної конкурентоспроможності [Електронний ресурс] / П. М. Купчак // Економіка. Управління. Інновації. – 2009. – № 2. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/e-journals/eui/2009_2/09kpmink.pdf
8. Пабат О. В. Економічна безпека держави: інноваційні фактори / О. В. Пабат. – Львів : Ін-т регіональних дослідж. НАН України, 2012. – 168 с.
9. Підкаміний І. М. Системні фактори впливу на інноваційний розвиток підприємства [Електронний ресурс] / І. М. Підкаміний, В. С. Ціпурида // Ефективна економіка. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/index.php?operation=1&iid=480>
10. Шевчук Л. М. Макро- та мікроекономічні аспекти управління техніко-технологічним оновленням [Електронний ресурс] / Л. М. Шевчук // Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського. Серія: Економіка. – 2011. – № 4. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Vdnuet/econ/2011_4/Shevchuk.pdf

Стаття надійшла до редакції 5 листопада 2012 року

УДК 656.2:330.322

О. В. Андреева,

кандидат економічних наук, доцент кафедри «Фінанси і кредит» Державного економіко-технологічного університету транспорту (Київ) cheetah2007@ukr.net

МЕХАНІЗМ ІНВЕСТИВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ В УМОВАХ ДИНАМІЗАЦІЇ ЦИКЛІВ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

У статті обґрунтовано необхідність адаптивно-ситуативного підходу до організації процесу інвестування на залізничному транспорті. Розкрито механізм реалізації цього підходу в умовах динамізації циклів економічного розвитку. Визначено структуру й особливості формування механізму інвестування, які базуються на впровадженні в галузі системи інвестиційного контролінгу. Сформульовано сутність концепції інвестиційного контролінгу на залізничному транспорті та умови її реалізації при реформуванні системи управління галуззю.

Ключові слова: інвестиції, механізм, контролінг, моніторинг, адаптивно-ситуативний підхід, динамізація циклів, залізничний транспорт.

Е. В. Андреева
МЕХАНИЗМ ИНВЕСТИРОВАНИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОГО ТРАНСПОРТА В УСЛОВИЯХ ДИНАМИЗАЦИИ ЦИКЛОВ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ

В статье обоснована необходимость адаптивно-ситуативного подхода к организации процесса инвестирования на железнодорожном транспорте. Раскрыт механизм реализации данного подхода в условиях динамизации циклов экономического развития. Определены структура и особенности формирования механизма инвестирования, которые основываются на внедрении в отрасль системы инвестиционного контролинга. Сформулирована сущность концепции инвестиционного контролинга на железнодорожном транспорте и условия ее реализации при реформировании системы управления отраслью.

Ключевые слова: инвестиции, механизм, контролинг, мониторинг, адаптивно-ситуативный подход, динамизация циклов, железнодорожный транспорт.

O. V. Andreyeva
MECHANISM OF RAILWAY TRANSPORTATION ENTERPRISE INVESTMENT IN CONDITIONS OF DYNAMISM OF ECONOMIC DEVELOPMENT CYCLE

In the article the author substantiates the need for adaptive-situational approach to organizing of investment process of the railways. The mechanism of given approach implementation in the dynamism cycles of economic development is shown. Have been determined the structure and features of the formation mechanism of investment based on implementation in the railway industry of the investment controlling system. Are formulated the essence of the concept of controlling investment on railway transport and the conditions of its realization under reforming the management system of the industry.

Key words: investments, mechanism, controlling, monitoring, adaptive-situational approach, dynamism of cycles, railway transport.

Постановка проблеми. Трансформаційні процеси, що відбуваються у світовій та вітчизняній економічних системах, підкреслюють актуальність дослідження напрямів впливу макроекономічних зрушень на діяльність підприємницького сектору. Важливим науковим завданням є пошук форм і методів управління інвестиційними процесами залізничної галузі відповідно до тенденцій розвитку

національної економіки та з урахуванням динамізації циклів економічного розвитку.

Інвестування в умовах динамізації економічних циклів і фінансово-економічної кризи вимагає науково-практичного обґрунтування. Спрогнозувати наслідки економічної кризи, і особливо визначити шляхи їх мінімізації, для процесу інвестування доволі складно. Саме тому регулюван-